

## א. מגילה ז:

ומתנות לאביונים. תני רב יוסף: ומשלוח מנות איש לרעהו - שתי מנות לאיש אחד. ומתנות לאביונים - שתי מתנות לשני בני אדם. רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעיגלא תלתא וגרבא דחמרא, שלח ליה: קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. רבה שדר ליה למרי בר מר ביד אביי מלא טסקא דקשבא, ומלי כסא קמחא דאבשונא. אמר ליה אביי: השתא אמר מרי: אי חקלאה מלכא ליהוי - דיקולא מצואריה לא נחית. הדר שדר ליה איהו מלא טסקא דזנגבילא, ומלא כסא דפלפלתא אריכא. אמר אביי: השתא אמר מר: אנא שדרי ליה חוליא ואיהו שדר לי חורפא. אמר אביי: כי נפקי מבי מר הוה שבענא, כי מטאי להתם קריבו לי שיתין צעי דשיתין מיני קדירה, ואכלי בהו שיתין פלוגי. ובישולא בתרייתא הוו קרו ליה צלי קדר, ובעאי למיכס צעא אבתרה. אמר אביי: היינו דאמרי אינשי: כפין עניא ולא ידע. אי נמי: רווחא לבסימא שכית. אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי.

אמר רבא: מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר בעי רחמי ואחיה. לשנה אמר ליה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי! - אמר ליה: לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא. אמר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו, מאי טעמא - ימי משתה ושמחה כתיב. רב אשי הוה יתיב קמיה (דרב כהנא) [דאמימר] נגה ולא אתו רבנן. אמר ליה: מאי טעמא לא אתו רבנן? - דלמא טרידי בסעודת פורים - אמר ליה: ולא הוה אפשר למיכלה באורתא? - אמר ליה: לא שמיע ליה למר הא דאמר רבא: סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו. אמר ליה: אמר רבא הכי? [אמר ליה: אין]. תנא מיניה ארבעין זימנין, ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה.

## רש"י

מחלפי סעודתייהו - זה אוכל עם זה בפורים. של שנה זו, ובשניה סועד חברו עמו.

## ב. ירושלמי | מגילה פרק א, הלכה ד

ר' יודן נשייא שלח לרבי הושעיה רבה חדא עטם וחד לגין דחמר שלח וא"ל קיימת בנו (אסתר ט כב) ומתנות לאביונים חזר ושלח ליה חד עיגל וחד גרב דחמר שלח וא"ל קיימת בנו (אסתר ט כב) ומשלוח מנות איש לרעהו. תני במקום שנכנסין קורין אותה ב"ד ר' יוסה בעי אם במקום שנכנסין אל יקראו אותה כל עיקר

## רבינו חננאל

תני רב יוסף ומשלוח מנות איש לרעהו. ב' מנות לאדם אחד דכתיב מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. ב' מנות לב' בני אדם. ר' יהודה נשיאה שלח לר' הושעיא ירך של עגל שלישי לבטן וקנקן יין שלח ליה קיימת בנו רבינו ומתנות לאביונים כלומר נתינת אביונים נתת לי מנה אחת והיא הירך חזר שלח לו עגל וג' קנקני יין כו'. בסימא פי' שיכור:

## ג. שאילתות דרב אחאי | פרשת ויקהל, שאילתא טז

רבי יהודה שדר ליה רבי הושעיא אטמא דעגלא תולתא וגרבא דחמרא שלח ליה קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו הדר שלח ליה עגלא תולתא ותולתא גרבי חמרא שלח ליה קיימת בנו רבי' ומתנו' לאביוני'

## ד. רמב"ם | מגילה וחנוכה, פרק ב

[הלכה טו] כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות. וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות של בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלין לחבירו שנאמר (אסתר ט') ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד, וכל המרבה לשלוח לריעים משובח, ואם אין לו מחליף עם חברו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו.

## ה. חידושי הר"ן | מגילה דף ז עמוד ב

מחליפין סעודתייהו. שלא היה לאחד מהם כדי שיוכל לשלח לחבירו ולהשאיר לעצמו והיו שולחין סעודתן זה לזה כדי לאכול סעודת פורים ולקיים משלוח מתנות



[יא] שתי מנות בשר. מבושלים הראוי לאכילה (מהרי"ל) וה"ה משקה (של"ה):

[יב] ב' מנות כו'. ונ"ל דבעניינים הקפידו ליתן לשני עניים דמצו' לחלק משא"כ בעשיר דדי כשנותן לא': ונ"ל דמי שאוכל על שלחן חברו ולא הכין לו כלום פטור מלשלוח מנות וכ"מ קצת ברש"י גבי מחלפי סעודתייהו להדדי ומ"מ צ"ע וטוב להחמיר:

[יד] ואשה חייבת. לא ראיתי נזהרין בזה ואפשר דדוקא באלמנה אבל אשה שיש לה בעל בעל' משלח בשבילה לכמה בני אדם ומ"מ יש להחמיר:

#### ה. תרומת הדשן | סימן קי

**שאלה:** בהרבה מקומות נהגו בעלי בתים וגם ת"ח לעשות עיקר סעודת פורים בערב. והולכין לבהכ"נ ומתפללין מנחה ולא ערבית, וחוזרין לבתיהן ומתחילין בסעודה ביום ונמשכין בה עד הלילה, ורוב הסעודה היא בלילה. יש טעם למנהג או לאו?

**תשובה:** יראה דיש למצוא טעם וסמך קצת למנהג זה. מצאתי הועתק תשובה אחת וז"ל:

שמעתי מה"ר טוביה בשם ריב"א, שכל מאכל שלוקחים הבחורים זה מזה אפילו שלא ברשות, משום שמחת פורים משעת קריאת המגילה עד לילה סעודת פורים, שהן שני לילות ויום אחד, אין בהם משום גניבה ולא משום גזילה. ואין להזמין לבית דין ואין חוששין עליו, ובלבד שלא יעשו שלא כהוגן על פי שבעה טובי העיר, עכ"ל מתשובה זו.

משמע להדיא דלילה שנייה עיקר היא לסעודת פורים. ועדיין לריב"א גופיה תקשה מהאי טעמא דהא ודאי לילה שנייה ליל ט"ו, והיאך יוצאין בה ידי סעודת יום י"ד, לדין דבני עיירות אנו שהרי קורין רק בי"ד. וכתב רמב"ם דדוקא י"ד לבני עיירות, ולבני הכרכים ט"ו במשתה ושמחה, אף על גב דלענין הספד ותענית שוין זה בזה. ונראה טעם לדבר משום דבארבעה עשר שחרית צריך שיהוי בקריאת מגילה, ואח"כ הוא טרוד ושולח מנות ומתנות לאביונים, ואין פנאי לאכול בסעודה בשמחה ובתענוג. ולכך קבעוה קדמונינו מקצתה בערב ולהתחיל מבעוד יום, ג"כ קודם תפילת ערבית, כדי לקיים מצות סעודה ביום שהוא עיקר. ונמשך ביה מאז בפנאי ובתענוג עד הלילה ובלילה עצמה. וחשיב הכל סעודה אחת.

כל סעודת פורים אין עיקר שמחתה אלא ביום שהרי נאמר ימי משתה ושמחה ואם אכלה בלילה לא יצא ידי חובתו הן לילה שמחתו יום הפורים הן לילה שעבר הפורים:

#### ז. שו"ע או"ח | סימן תרצ"ה

[סעיף ד] \* חייב לשלוח לחבירו <sup>[א]</sup> שתי מנות בשר או של מיני אוכלים, שנאמר: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב) <sup>[ב]</sup> שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לריעים משובח; ואם אין לו, <sup>[ג]</sup> מחליף עם חברו, זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב) הגה: ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגילה); ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם, או מוחל לו, יצא. <sup>[ד]</sup> ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות, כאיש; ואשה תשלח לאשה, ואיש לאיש; אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבואו לידי ספק קידושין, אבל במתנות לאביונים אין לחוש.

#### ט"ז

(ה) מחליף עם חברו. בגמ' אמרי' אביי בר אבין ור"ח בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי ופי' הר"ן לא היה א' מהם כדי לשלוח ולהשאיר לעצמו ולפיכך כל אחד שולחים סעודתו זה לזה כדי לאכול סעודת פורים ולקיי' מצות משלוח מנו' ודרך זה כתוב כאן ורש"י פי' מחליפין סעודתייהו זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשני סועד חברו עמו והקשה ב"י לפירש"י דא"כ לא היה מקיימים משלוח מנות איש לרעהו וא"ת שהיו שולחין מנות איש לרעהו א"כ מאי קמ"ל עכ"ל

ונלע"ד לרש"י הוה רבותא בזה שהיו אומרים בפ' שזה יאכל עם זה ואח"כ להיפוך וה"א דהוה כמו הלואה ואין כאן מנות דהוא מתנ' דוקא קמ"ל דאפ"ה היו יוצאים דהיינו שבשנה זו יצא זה שמזמין לחבירו וחבירו היה שולח לאיש אחר ולשנה שניה היה להיפוך

אלא שיש לדקדק למה לא פירש"י באמת הכל על שנה א' ושניהם יצאו ואפשר לו' דבזה הוה באמת הלואה גמורה כיון שנראה לכל שתכף מקבל תשלומין והיה תנאי ביניהם משא"כ אם היו בשני שנים לא היה נראה כמו תשלומין בשנ' זו ולא בזו

#### ביאור הלכה

\* חייב לשלוח לחבירו וכו' - הח"א הוכיח מן הירושלמי דאם שולח לעשיר דבר פחות אינו יוצא בזה ידי משלוח מנות וכן משמע בריטב"א לפי גירסא אחת שם בגמרא. אכן ש"פ לא הזכירו דבר זה ונכון לזהר בזה לכתחלה: